

THL:n asiantuntija-arvio

Keski-Pohjanmaan hyvinvointi- ja tulevaisuuslautakunta 16.01.2025 § 6
72/00.02.02/2025

Valmistelija yhteistyöjohtaja Minna Lönnbäck

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos arvioi vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä valtakunnallisesti, yhteistyöalueittain ja hyvinvointialueittain. Arvioitaviin alueisiin kuuluu 21 hyvinvointialuetta, Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä. Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö hyödyntävät THL:n asiantuntija-arvioita sote-järjestämislain mukaisissa neuvotteluissa, joita ne käyvät hyvinvointialueiden kanssa vuosittain. Asiantuntija-arvioita voi hyödyntää myös sosiaali- ja terveydenhuollon yleisessä ohjauksessa sekä hyvinvointialueiden oman toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Vuotta 2023 ja osin vuotta 2024 tarkastelevat asiantuntija-arviot julkaistiin tiistaina 29.10.

THL peilaa asiantuntija-arvioissa alueiden muutosohjelmien ja niiden sisältämien toimenpiteiden etenemistä suhteessa kansallisiin tavoitteisiin ja hyvinvointialueille annettuihin toimenpidesuosituksiin. Asiantuntija-arvioiden painopisteenä on arvioida muutosohjelmien sisältämien toimien vaikutuksia hyvinvointialueiden toimintaan ja talouteen. Lisäksi THL on sisällyttänyt vuoden 2024 arvioinnin erityisteemaksi ikääntyneiden palvelut.

Valtakunnallisessa asiantuntija-arviossa on hyödynnetty hyvinvointialuekohtaisten asiantuntija-arvioiden päähavaintoja sekä muita ajankohtaisia alueellisia ja valtakunnallisia selvityksiä ja tutkimuksia. Valtakunnallinen arvio tarjoaa lisäksi tuoreen kokonaiskuvan maan viiden yhteistyöalueen sopimusvalmistelun ja käytännön yhteistyön rakentumisen tilasta. Kaksikielisten hyvinvointialueiden asiantuntija-arvioiden johtopäätökset ovat luettavissa myös ruotsinkielisenä.

Vuonna 2023 Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveydenhuollon nettokäyttökustannukset olivat yhteensä noin 314 milj. euroa ja asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset noin 8 prosenttia keskimääräistä suuremmat (4 634 euroa / asukas, koko maa 4 282 euroa / asukas). THL:n ennakkollisten laskelmien mukaan palvelutarpeeseen suhteutetut kustannukset jäivät selvästi alle maan keskitason (94, koko maa 100). Tätä selittää alueen väestön huomattavasti koko maata suurempi palvelutarve (1,16, koko maa 100). Alueen sosiaali- ja terveydenhuollon nettokäyttökustannuksista 54 prosenttia kohdistui erityistason palveluihin vuonna 2023 (koko maa 53 %). Tätä selittää erikoissairaanhoidon sekä vammaispalvelujen maan keskitasoa suurempi osuus, toisaalta lastensuojelun kustannukset ovat verrattain matalat. Muutosohjelmaan mukaisesti alueella siirretään resursseja laaja-alaisesti peruspalveluihin sekä vähennetään erikoissairaanhoidon resursointia.

Keski-Pohjanmaalla väestö vanhenee ja syntyvyys alenee. Ikääntyneiden tarve ennakoiville ja matalan kynnyksen palveluille asettavat toiminnan ja talouden tasapainottamiselle lisäpaineita. Lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluille on entistä enemmän tarvetta. Alakouluikäisten lastenpsykiatrian avohoidon käyttö oli vuonna 2023 edelleen muuhun maahan verrattuna runsasta. Avohoitokäynnit nuorisopsykiatriallakin lisääntyivät, ja määrä oli maan korkein. Alueella käytettiin matalan kynnyksen perhepalveluita maan eniten mutta niiden vaikuttavuutta kuvastaa maan pienimpiin kuuluva kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten osuus. Perhesijoitusten osuus oli vuonna 2023 maan korkein (64 %), ja myös vaikutus kustannuksiin on merkittävä. Raskaiden palvelujen tarve kasvaa vanhimmilla ikäryhmillä, joiden osuuden ennustetaan kasvavan. Asiantuntija-arviossa suositellaan mm. että hyvinvointialueen tulisi vahvistaa lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita, ikääntyneiden palvelujen riittävyttä ja palvelutarpeen kehitystä tulee seurata suhteessa väestöosuuden kasvamiseen, vaikuttavuusperustaiselle johtamismallille tulisi asettaa selkeät seurantaindikaattorit.

Oheismateriaalina Keski-Pohjanmaan asiantuntija-arvio.

Päätösesitys

Hyvinvointi- ja tulevaisuuslautakunta keskustelea THL:n asiantuntija-arvion sisällöstä ja merkitsee sen tiedoksi.

Päätös

Hyvinvointi- ja tulevaisuuslautakunta keskusteli THL:n asiantuntija-arvion sisällöstä ja merkitsi sen tiedoksi.